

Сова Юлія Миколаївна,
студентка 4-го курсу
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Чемерис Анастасія Олегівна,
студентка 4-го курсу
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ,

Науковий керівник:
Воробей Олена Вячеславівна,
професор кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ПОШКОДЖЕНИМИ ДОКУМЕНТАМИ ПРИ ЇХ ВИЛУЧЕННІ ТА ДОСЛІДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У розслідуванні кримінальних правопорушень вагому роль завжди відігравали речові докази – матеріальні об'єкти, що зберігають криміналістичну значущу інформацію протягом тривалого часу. Серед носіїв слідової інформації документи є категорією, що часто використовується для ідентифікації особи, встановлення факту приналежності тощо.

З початку повномасштабного вторгнення держава-агресор вчинила безліч злочинів, спрямованих на позбавлення незалежності України та життя її громадян. Кожен злочин залишає певні сліди, що досліджуються та доводять беззаперечно вину. Внаслідок ракетних обстрілів та систематичних вибухів все частіше постає питання щодо дослідження наслідків та доказів воєнних злочинів, а встановити власників пошкодженого майна, житла чи речей часто неможливо через недостатність інформації.

Відновлення інформації, що зберігалась на таких пошкоджених документах має певні особливості, обумовлені наявністю захисних елементів та важливістю встановлення первісного змісту таких документів.

Деякі з цих документів можуть бути пошкоджені випадково або навмисно, тому широкий діапазон питань та завдань, що постають перед судовим експертом зумовлений саме різноманітністю об'єктів дослідження. Форма, вид, матеріал та ступінь пошкодження документа може різнитись, але мета техніко-криміналістичного дослідження

залишається однією – встановити первісний зміст. Найбільш поширеними категоріями пошкоджених документів є розірвані, зім'яті, склеєні, забруднені, пошкоджені вологою чи цвілью.

Для виявлення записів на зім'ятих документах застосовують загальні методи дослідження, якщо єдиною перешкодою для встановлення змісту є складки паперу. У таких випадках документи попередньо розправляють та закріплюють по краях із застосуванням спеціальних приладів. У випадку, коли деформація паперу перешкоджає візуальному сприйняттю застосовуються спеціальні методи дослідження, зокрема можна розмочити документ у дистильованій воді чи обробити паром. Після цього частини зім'ятого документу розправляють, а власне документ монтують за правилами дослідження розірваних документів.

Зміст у документах з заклеєним текстом приховують навмисно або випадково. Інколи старі та розірвані документи з'єднують смужками паперу або наклеюють один на одного з метою маскування первісного змісту. Однак такі зміни доволі просто виявити та зафіксувати, використовуючи такі прийоми дослідницької фотографії, як зйомка на просвіт чи фотографування в інфра-червоній ділянці спектру. У випадку, коли візуальні методи не дають успішних результатів, експерти застосовують метод роз'єднання частин документів, при якому враховуються властивості як клейкої речовини, так і самого матеріалу.

Документи, що просочені водою і знайдені біля або на тілі невстановленої особи в стані розкладання або вилучені з рота підозрюваного, який намагався знищити їх, з'ївши або проковтнувши, - це документи, які перебувають у стані розкладання. У вищезазначених випадках вплив вологи може призвести до того, що папір або злипається, або окремі аркуші склеюються між собою, або окремі сторінки стають матовими. Чорнило також може потекти через проникнення води. Сторінки мокрого документа необхідно обережно відокремлювати одна від одної, щоб не знищити докази. Успішним методом відокремлення є сублімаційне сушіння. При ліофільній сушці висушену масу документів замочують у воді, а потім поміщають у сублімаційну камеру, щоб вода видалилася. Коли вода видаляється, речовина, що скріплює папір, руйнується, і папір відокремлюється.

Інколи на експертизу надаються документи, зміст яких важко прочитати внаслідок забруднення документа чи наявності цвілі на ньому. Дослідження таких документів вимагає швидкості, адже пліснява розповсюджується протягом менш ніж 48 годин. Та перш ніж очищати пошкоджені документи від мікробів і плісняви, варто переконатися, що вони сухі. Експерти часто використовують спеціальні осушувачі для безпечного висушування документів і знищення мікробів. Для знищення мікробів і плісняви можна

використовувати такі методи як змивання плісняви та сміття м'якою щіткою, витирання плісняви та сміття сухою м'якою тканиною та протирання або точкове очищення паперового документа або книги м'якою тканиною, злегка змоченою денатурованим спиртом або перекисом водню.

Пошкоджені документи є специфічним об'єктом техніко-криміналістичного дослідження, що обумовлено складністю та властивостями таких документів. Власне тому, розроблено спеціальні методи, що використовуються для відновлення первісного змісту таких документів. Окрім того, при дослідженні пошкоджених документів варто дотримуватись певних правил та рекомендацій щодо роботи з ними, враховуючи стан документа. Використання спеціальних знань передбачає реалізацію сучасних можливостей дослідження пошкоджених документів. Вилучення пошкоджених документів, як і транспортування вимагає дотримання певних правил та рекомендацій для запобігання їх деформації. Для кожного виду таких документів визначено послідовність дій та умови їх виконання аби забезпечити їх збереження та можливості для подальшого дослідження.

Методика дослідження документів передбачає використання сукупності методів руйнуючого та не руйнуючого характеру, тоді ж як відновлення змісту пошкоджених документів вимагає чіткої послідовності дій, що залежить від численних факторів. Матеріал документа, пишущий прилад та ступінь ураження документа визначає можливість відтворення інформації, зафіксованої на ньому.

В умовах воєнного стану, техніко-криміналістичне дослідження пошкоджених документів лише набуває актуальності. Встановлення факту приналежності, ідентифікації особи чи іншої значущої інформації є важливим завданням, що покладено на експертів-документознавців, як суб'єктів проведення такого дослідження. Власне послідовне використання спеціальних методів дослідження та чітке дотримання рекомендацій щодо його проведення забезпечує можливість відновлення змісту пошкодженого документа, та вирішення завдань, покладених на експерта.

Список використаних джерел

1. Воробей О.В., Кофанов А.В. Техніко-криміналістичне дослідження документів: навч. посібник. Київ : Нац. акад. внутр. Справ України, 2011. С. 199-202.
2. Воробей О.В. Криміналістичне дослідження пошкоджених та згаслих документів: методичні рекомендації. Київ : ННПСК НАВС, 2010. 32 с.
3. Воробей О.В. Лабораторний практикум з техніко-криміналістичного дослідження документів. Київ : Нац. академ. внутр. справ, 2016. 72 с.

4. Воробей О.В. Особливості дослідження розірваних документів. *Попереднє дослідження слідів трасологічного походження на місці події*. Київ : Нац. академ. внутр. справ України, 2010. С. 6–8.

Сокол Александра Іванівна,
здобувач вищої освіти ступеня магістр
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:
Воробей Олена Вячеславівна,
професор кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

АЕРОЗЙОМКА ЯК МЕТОД СУДОВОЇ ФОТОГРАФІЇ

На сьогодні в Україні зберігається важка ситуація через повномасштабне вторгнення Російської Федерації, що є безпрецедентним порушенням міжнародного гуманітарного права. Складність доступу до окупованих територій зумовлює неможливість фіксації військових злочинів країни-агресора.

Таким чином, в умовах сучасності популярним та ефективним способом фіксації злочинних дій держави-терориста є аерозйомка.

Аерофотографія – це фотографія території з певної висоти від поверхні землі за допомогою аерофотоапарата, встановленого на атмосферному літальному апараті з метою отримання, дослідження й представлення об'єктивних просторових даних на ділянках, де проводиться зйомка [3, с. 29].

Питання застосування аерофотозйомки є дискусійними серед науковців, проте дослідники єдині у висновку щодо результативності застосування даного методу судової фотографії. Відтак, А.А. Тимчишин у дисертаційному дослідженні наводить тезис, що аерофотознімки слід використовувати, якщо місце події займає велику площу або розташоване в гористій, лісистій або зарослій чагарником місцевості [5, с. 145].

Кримінально-процесуальну цінність аерозйомки наводить Василь Білоус, який зазначає, що аерозйомка як інноваційний метод польової криміналістики вже сьогодні може слугувати таким цілям швидкого і об'єктивного фіксування доказової інформації як ззовні,